

Αξιολόγηση της παιδικής προσωπικότητας από τους γονείς:

Εγκυρότητα και αξιοπιστία ενός νέου ερωτηματολογίου

Βασίλης Παυλόπουλος

Ηλίας Μπεζεβέγκης

Τομέας Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ανακοίνωση στο 6^ο Πανελλήνιο
Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας,
Αθήνα, 29 Μαΐου-1 Ιουνίου 1997

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου διαπολιτιστικού προγράμματος, στο οποίο συμμετέχουν ερευνητές από επτά χώρες. Στόχος του προγράμματος αυτού είναι η μελέτη της δομής της παιδικής και εφηβικής προσωπικότητας, όπως περιγράφεται από τους γονείς, και η κατασκευή έγκυρων και αξιόπιστων ψυχοτεχνικών μέσων για την αξιολόγησή της.

Για τη θεωρητική στήριξη των σκοπών της έρευνας υιοθετήθηκε το μοντέλο των Πέντε Παραγόντων της προσωπικότητας (ΜΠΠ). Το μοντέλο αυτό προέρχεται από τις θεωρίες των γνωρισμάτων και περιλαμβάνει πέντε βασικούς παράγοντες/διαστάσεις: την «εξωστρέφεια» (extraversion), την «προσήνεια» (agreeableness), την «ευσυνειδησία» (conscientiousness), τη «συναισθηματική σταθερότητα» (emotional stability) και την «πνευματική καλλιέργεια» ή «δεκτικότητα σε εμπειρίες» (culture/openness to experience). Ανασκόπηση για το περιεχόμενο και την εξέλιξη του Μοντέλου των Πέντε Παραγόντων παρέχουν τα άρθρα των Digman (1990· 1993), Goldberg (1990), John (1990) και McCrae & Costa (1985).

Είναι γεγονός ότι η πλειονότητα των μέχρι σήμερα ερευνών σχετικά με την προσωπικότητα αναφέρεται σε ενήλικες. Η μελέτη της παιδικής και εφηβικής προσωπικότητας είναι κατά κανόνα αποσπασματική και δεν εγγίζει το θέμα της δομής της αναπτυσσόμενης προσωπικότητας (Μπεζεβέγκης, Παυλόπουλος & Μουρουσάκη, 1996). Βασική υπόθεση του ερευνητικού προγράμματος είναι ότι το ΜΠΠ μπορεί χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει επαρκώς και την προσωπικότητα του αναπτυσσόμενου ανθρώπου. Η υπόθεση αυτή ενισχύεται από εμπειρικά δεδομένα, σύμφωνα με τα οποία το ΜΠΠ έχει ως «προάγγελους» βασικά χαρακτηριστικά ακόμη και της βρεφικής ιδιοσυγκρασίας (Costa & McCrae, 1994) ενώ έχει ανευρεθεί, επίσης, σε παραγοντικές αναλύσεις ερωτηματολογίων της παιδικής προσωπικότητας συμπληρωμένων από δασκάλους (π.χ. Mervielde, 1994).

Το ερευνητικό σχέδιο βρίσκεται στην τελευταία φάση του, για παιδιά και εφήβους 11-13 ετών: Με βάση συνεντεύξεις, κατά τη διάρκεια των οποίων οι γονείς περιέγραψαν σε ελεύθερο, φυσικό λόγο την προσωπικότητα, το χαρακτήρα, τη συμπεριφορά του παιδιού τους, κατασκευάστηκε το Ερωτηματολόγιο «Διαστάσεις Προσωπικότητας Παιδιών και Εφήβων», (Ε-ΔΙΠΡΟΠΕ). Ανάλυση παραγόντων έδειξε ότι οι 99 προτάσεις του ερωτηματολογίου αυτού εντάσσονται σε πέντε παράγοντες, οι οποίοι αντιστοιχούν σε ικανοποιητικό βαθμό με τις διαστάσεις του ΜΠΠ (Μπεζεβέγκης & Παυλόπουλος, υπό δημοσίευση · Παυλόπουλος & Μπεζεβέγκης, 1997). Επιπλέον, το ερωτηματολόγιο αξιολογεί επιμέρους πλευρές των γενικών παραγόντων, σε μια προσπάθεια να εντοπιστούν πιο «λεπτές» ατομικές διαφορές της προσωπικότητας.

Τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά του Ε-ΔΙΠΡΟΠΕ είναι ικανοποιητικά: η εσωτερικής συνέπειας εγκυρότητα, όπως μετρήθηκε με το δείκτη Cronbach alpha, κυμάνθηκε μεταξύ 0,73-0,94. Η συνάφεια μεταξύ πρώτης και δεύτερης χορήγησής του σε 143 γονείς ήταν, κατά μέσο όρο, 0,70. Στην παρούσα ανακοίνωση θα συζητηθεί ειδικότερα η δυνατότητά του ερωτηματολογίου να εντοπίζει διομαδικές διαφορές, οι οποίες είναι ήδη γνωστές από τη σχετική βιβλιογραφία και αναμένεται να προκύψουν. Η ιδιότητα αυτή αποτελεί σημαντικό κριτήριο για την πρακτική χρησιμότητα του Ε-ΔΙΠΡΟΠΕ και είναι ενδεικτική της εννοιολογικής δομής εγκυρότητάς του (Παρασκευόπουλος, 1993).

Για τη διερεύνηση των σκοπών της έρευνας, ελέγχθηκε η επίδραση ορισμένων μεταβλητών στην αξιολόγηση της παιδικής προσωπικότητας, οι οποίες προέρχονται τόσο από χαρακτηριστικά του ίδιου του παιδιού (φύλο, σειρά γέννησης, σχολική επίδοση), όσο και από χαρακτηριστικά των γονέων (φύλο, μορφωτικό επίπεδο) αλλά και της οικογένειας (συναισθηματικοί δεσμοί, αξίες).

Μέθοδος

Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 562 γονείς, 266 (47,3%) πατέρες και 296 (52,7%) μητέρες. Οι γονείς αξιολόγησαν την προσωπικότητα 306 παιδιών, 152 (49,7%) αγοριών και 154 (50,3%) κοριτσιών. Σχεδόν όλες οι οικογένειες προέρχονταν από την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας και του Πειραιά.

Μέσα συλλογής των δεδομένων

Στους γονείς χορηγήθηκε το Ερωτηματολόγιο «Διαστάσεις Προσωπικότητας Παιδιών και Εφήβων». Μαζί με αυτό, οι γονείς κλήθηκαν να συμπληρώσουν μία κλίμακα που αξιολογεί

τους συναισθηματικούς δεσμούς στην οικογένεια, της Gronvold (Gronvold, 1988), καθώς και την κλίμακα οικογενειακών αξιών του Γεώργα (Georgas, 1989 · Γεώργας, 1990).

Διαδικασία συλλογής των δεδομένων

Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν στους γονείς από, ειδικά εκπαιδευμένους για το σκοπό αυτό, φοιτητές Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Προηγήθηκε συνάντηση του βοηθού ερευνητή με τους γονείς, ώστε να διευκρινιστεί ο σκοπός της έρευνας και να εξασφαλιστεί η συμμετοχή τους με τις πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις. Αν και οι δύο γονείς δέχονταν να συμμετάσχουν, συμπλήρωναν τα ερωτηματολόγια χωριστά.

Αποτελέσματα και Συζήτηση

Όπως ήδη αναφέρθηκε, σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι ο έλεγχος της επίδρασης ορισμένων μεταβλητών (που μπορεί να προέρχονται από το ίδιο το παιδί, τον γονέα που το αξιολογεί ή από την οικογένεια ως σύστημα) στην αξιολόγηση της προσωπικότητας των παιδιών από τους γονείς. Οι μέσοι όροι των παραγόντων και των επιμέρους πλευρών της προσωπικότητας (όπως αξιολογήθηκαν με το E-ΔΙΠΡΟΠΕ) υπεβλήθησαν σε ανάλυση διακύμανσης πολυμεταβλητών (MANOVA), με ανεξάρτητες μεταβλητές τα χαρακτηριστικά του παιδιού και του γονέα, ενώ υπολογίστηκαν οι δείκτες συνάφειας μεταξύ παραγόντων προσωπικότητας αφενός, και συναισθηματικών δεσμών και αξιών αφετέρου.

Επίδραση χαρακτηριστικών του παιδιού

Ως προς το φύλο, βρέθηκε ότι ο μέσος όρος των αγοριών διαφοροποιείται από το μέσο όρο των κοριτσιών σε τέσσερις (από τους πέντε) γενικούς παράγοντες και σε οκτώ (από τις δώδεκα) επιμέρους πλευρές της προσωπικότητας. Συγκεκριμένα, οι γονείς χαρακτηρίζουν τα αγόρια ως πιο εξωστρεφή και κοινωνικά, με μεγαλύτερη ευφυΐα και δεκτικότητα σε εμπειρίες (που αποτελούν επιμέρους πλευρές της πνευματικής καλλιέργειας), αλλά και με μεγαλύτερη συναισθηματική αντιδραστικότητα, σε σχέση με τα κορίτσια. Από την άλλη μεριά, τα κορίτσια αξιολογούνται ως πιο ευσυνείδητα από τα αγόρια, δηλαδή με καλύτερη οργάνωση και επίδοση, αλλά και με αυξημένη συναισθηματική ευαισθησία (που αποτελεί επιμέρους πλευρά της προσήνειας). Η συνολική εικόνα των διαφορών αυτών παραπέμπει σε παρόμοια ευρήματα σχετικών ερευνών που αναφέρονται στην ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία (π.χ. Παρασκευόπουλος, 1982).

Η σειρά γέννησης φαίνεται ότι διαφοροποιεί την αξιολόγηση τριών γενικών παραγόντων της προσωπικότητας και οκτώ επιμέρους πλευρών: τα πρωτότοκα παιδιά περιγράφονται ως πιο ευσυνείδητα (το οποίο ισχύει και για τις δύο επιμέρους πλευρές του παράγοντα αυτού)

και με περισσότερη πνευματική καλλιέργεια (τόσο ευφυΐα, όσο και δεκτικότητα σε εμπειρίες). Από την άλλη μεριά, τα δευτερότοκα παιδιά χαρακτηρίζονται από τους γονείς ως πιο εξωστρεφή (ισχύει μόνο για την πρώτη επιμέρους πλευρά του παράγοντα, δηλαδή την κοινωνικότητα) και με μεγαλύτερη προσήνεια (τάση για βοήθεια αλλά και συναισθηματική ευαισθησία).

Όσον αφορά στην σχολική επίδοση του παιδιού, οι όροι μάλλον αντιστρέφονται, αφού είναι λογικό να υποθέσει κανείς ότι εδώ είναι η προσωπικότητα που αποτελεί την ανεξάρτητη μεταβλητή. Βρέθηκε ότι τα παιδιά με άριστη επίδοση χαρακτηρίζονται από περισσότερη ευσυνειδησία αλλά και πνευματική καλλιέργεια (σε επίπεδο γενικών παραγόντων και επιμέρους πλευρών), ενώ τα παιδιά με καλή επίδοση έχουν μεγαλύτερη συναισθηματική αντιδραστικότητα. Τα ευρήματα αυτά είναι προς την αναμενόμενη κατεύθυνση, αν θυμηθούμε τη συσχέτιση που έχει διαπιστωθεί μεταξύ νοημοσύνης και σχολικής επίδοσης, και αν λάβουμε υπόψη ότι ο παράγοντας «πνευματική καλλιέργεια» περιλαμβάνει γνωρίσματα συναφή με τη νοητική ικανότητα, ενώ ο παράγοντας «ευσυνειδησία» έχει αναφερθεί ότι εξηγεί ένα ποσοστό της διακύμανσης της σχολικής επίδοσης που δεν εξηγείται από τη νοημοσύνη (Costa & McCrae, 1992).

Επίδραση χαρακτηριστικών του γονέα

Αντίθετα με το φύλο του παιδιού, σε κανέναν από τους πέντε παράγοντες δεν παρατηρείται διαφοροποίηση ως προς το φύλο του γονέα, δηλαδή τόσο οι πατέρες όσο και οι μητέρες συμφωνούν γενικά στην αξιολόγηση της προσωπικότητας των παιδιών τους, όχι μόνο σε επίπεδο γενικών παραγόντων, αλλά και σε επίπεδο επιμέρους πλευρών. Παρόμοια ευρήματα έχουν αναφερθεί και από άλλες έρευνες στην Ελλάδα (π.χ. Μπεζεβέγκης & Γιαννίτσας, 1991) και προσθέτουν στην αξιοπιστία του ερωτηματολογίου, αφού φαίνεται ότι η αξιολόγηση της παιδικής προσωπικότητας επηρεάζεται κυρίως από γνωρίσματα των ίδιων των παιδιών και όχι από χαρακτηριστικά των γονέων που τα περιγράφουν. Επίσης, το εύρημα αυτό μπορεί να έχει και πρακτική εφαρμογή στην έρευνα, αφού σημαίνει ότι είναι αρκετή η γνώμη ενός μόνο από τους δύο γονείς για την αξιολόγηση της προσωπικότητας των παιδιών, τουλάχιστον σε οικογένειες χωρίς προβλήματα σχέσεων.

Το μορφωτικό επίπεδο του γονέα φαίνεται να διαφοροποιεί την αξιολόγηση της παιδικής προσωπικότητας. Συγκεκριμένα, οι πιο μορφωμένοι γονείς αξιολογούν θετικότερα τα παιδιά τους στους γενικούς παράγοντες και στις επιμέρους πλευρές της ευσυνειδησίας και της πνευματικής καλλιέργειας. Η συσχέτιση αυτή μοιάζει αρκετά με τα ευρήματα σχετικά με τη σχολική επίδοση των παιδιών και μπορεί να σημαίνει ότι, πράγματι, τα παιδιά που έχουν πιο μορφωμένους γονείς εμφανίζουν και υψηλότερη σχολική επίδοση, άρα και περισσότερη ευ-

συνειδησία και πνευματική καλλιέργεια. Οι λιγότερο μορφωμένοι γονείς, από την άλλη μεριά, κρίνουν πιο αυστηρά τα παιδιά τους σε θέματα συναισθηματικής αντιδραστικότητας και συναισθηματικής ευαισθησίας.

Επίδραση χαρακτηριστικών της οικογένειας

Το ερωτηματολόγιο για τους συναισθηματικούς δεσμούς, που χρησιμοποιήθηκε, αξιολογεί τρεις εννοιολογικά διακριτές διαστάσεις: τους δεσμούς των παιδιών με τους γονείς, τους δεσμούς των γονέων με τα παιδιά και την ποιότητα της επικοινωνίας και των οικογενειακών σχέσεων. Υπολογίστηκε η συνάφεια (δείκτες Pearson r) μεταξύ των παραγόντων και των επιμέρους πλευρών της παιδικής προσωπικότητας αφενός, και των συναισθηματικών δεσμών στην οικογένεια, όπως τους αντιλαμβάνονται οι γονείς, αφετέρου. Όπως αναμενόταν, διαπιστώθηκε στατιστικώς σημαντική θετική συνάφεια των συναισθηματικών δεσμών με τους παράγοντες του Ε-ΔΙΠΡΟΠΕ, ιδιαίτερα με την προσήνεια και τάση για βοήθεια, και, σε μικρότερο βαθμό, με την πνευματική καλλιέργεια και την κοινωνικότητα. Δηλαδή, το «ζεστό» συναισθηματικό κλίμα στην οικογένεια τείνει να οδηγεί σε θετικότερη αξιολόγηση της προσωπικότητας των παιδιών από τους γονείς.

Αντίθετα, δεν παρατηρήθηκε σημαντική συσχέτιση των παραδοσιακών οικογενειακών αξιών με τους παράγοντες και τις επιμέρους πλευρές της παιδικής προσωπικότητας. Οι σχετικοί δείκτες συνάφειας δεν ξεπερνούσαν το 0,16. Μια ερμηνεία γι' αυτό είναι ότι δεν παρατηρήθηκε σπουδαία διαφοροποίηση μεταξύ των γονέων ως προς τις παραδοσιακές αξίες. Επομένως, η περιορισμένη διασπορά των τιμών στην κλίμακα των οικογενειακών αξιών οδηγεί σε χαμηλές συνάφειες με τους παράγοντες της παιδικής προσωπικότητας. Αυτό μπορεί να δηλώνει ότι οι παραδοσιακές οικογενειακές αξίες, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τις υποχρεώσεις των παιδιών προς την οικογένεια, δεν έχουν μεταβληθεί σημαντικά στην σύγχρονη ελληνική οικογένεια.

Τα παραπάνω ευρήματα δείχνουν ότι το Ε-ΔΙΠΡΟΠΕ μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση της διαμόρφωσης της προσωπικότητας των παιδιών στο πλαίσιο της οικογένειας, αφού αποδεικνύεται αρκετά «ευαίσθητο» στην ανάδειξη διομαδικών διαφορών, προς την κατεύθυνση που είναι γνωστή από τη βιβλιογραφία, χωρίς να επηρεάζεται από το φύλο του γονέα που περιγράφει το παιδί.

Βιβλιογραφία

- Barrick, M. & Mount, M. (1991). The Big Five personality dimensions and job performance: A meta-analysis. *Personnel Psychology*, *44*, 1-26.
- Barry, H., Bacon, M., & Child, I. (1957). A cross-cultural survey of some sex differences in socialization. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, *55*, 327-332.
- Block, J. H. (1983). Differential premises arising from differential socialization of the sexes: Some conjectures. *Child Development*, *54*, 1335-1354.
- Γεώργας, Δ. (1990). Οικογενειακές αξίες στη σύγχρονη εποχή. Στον τόμο των Α. Καλαντζή-Azizi & Ν. Παρίτση (Επιμελητές έκδοσης), *Οικογένεια: Ψυχοκοινωνικές-ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Costa, P. T. Jr. & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, *13*(6), 653-665.
- Costa, P. T. Jr. & McCrae, R. R. (1994). Stability and change in personality from adolescence through adulthood. Στον τόμο των C. F. Halverson, G. A. Kohnstamm, & R. P. Martin (Eds.), *The developing structure of temperament and personality from infancy to adulthood*, (pp. 139-150). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology*, *41*, 417-440.
- Digman, J. M. (1993). Historical antecedents of the five-factor model. Στον τόμο των P. T. Costa & T. A. Widiger (Eds.), *Personality disorders and the five-factor model of personality*, pp. 13-18. Washington, DC: American Psychological Association.
- Digman, J. M. & Takemoto-Chock, N. K. (1981). Factors in the natural language of personality: Re-analysis, comparison, and interpretation of six major studies. *Multivariate Behavioral Research*, *16*, 149-170.
- Georgas, J. (1989). Changing family values in Greece: From collectivist to individualist. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, *20*, 80-91.
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative «Description of personality»: The Big-Five factor structure. *Journal of Personality and Social Psychology*, *59*, 1216-1229.
- Gronvold, R. L. (1988). Measuring affectual solidarity. Στον τόμο των D. Mangen, J. Vern, L. Bengtson, & P. Landry (Eds.), *The measurement of intergenerational relations* (pp. 74-97). Beverly Hills, CA: Sage.
- Havill, V. L., Allen, K., Halverson, C. F. Jr., & Kohnstamm, G. A. (1994). Parents' use of Big Five categories in their natural language descriptions of children. Στον τόμο των C. F. Halverson, G. A. Kohnstamm, & R. P. Martin (Eds.), *The developing structure of temperament and personality from infancy to adulthood*, (pp. 371-386). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- John, O. P. (1990). The «Big Five» factor taxonomy: Dimensions of personality in the natural language and in questionnaires. Στον τόμο του L. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research*. New York: Guilford.
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. Jr. (1985). Updating Norman's «adequate taxonomy»: Intelligence and personality dimensions in natural language and in questionnaires. *Journal of Personality and Social Psychology*, *49*, 710-721.

- Mervielde, I. (1994). A five-factor model classification of teachers' constructs on individual differences among children ages 4 to 12. Στον τόμο των C. Halverson, G. Kohnstamm, & R. Martin (Eds.), *The developing structure of temperament and personality from infancy to adulthood*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Μπεζεβέγκης, Η. & Γιαννίτσας, Ν. (1991). Προβληματική συμπεριφορά των παιδιών, όπως αξιολογείται από τον δάσκαλο, τον πατέρα και την μητέρα. *Χάρις*.
- Μπεζεβέγκης, & Παυλόπουλος, (υπό δημοσίευση). Αξιολόγηση της προσωπικότητας παιδιών και εφήβων από τους γονείς: Κατασκευή και ψυχομετρικά χαρακτηριστικά ενός ερωτηματολογίου. *Ψυχολογία*.
- Μπεζεβέγκης, Η., Παυλόπουλος, Β., & Μουρουσάκη, Σ. (1996). Χαρακτηριστικά της παιδικής προσωπικότητας, όπως παρουσιάζονται στη φυσική γλώσσα των γονέων. *Ψυχολογία* (ειδικό τεύχος).
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1982). *Ψυχολογία ατομικών διαφορών*. Αθήνα (αυτοέκδοση).
- Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1993). *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας (τόμ. 2)*. Αθήνα (αυτοέκδοση).
- Παυλόπουλος, & Μπεζεβέγκης, (1997) Το μοντέλο των Πέντε Παραγόντων της Προσωπικότητας για παιδιά: μια διαπολιτιστική μελέτη. *Ψυχολογία* (ειδικό τεύχος).

**Ερωτηματολόγιο «Διαστάσεις Προσωπικότητας Παιδιών και Εφήβων»
Ε-ΔΙ.ΠΡΟ.Π.Ε. (Μπεζεβέγκης & Παυλόπουλος, 1996)**

Παράγοντες (και επιμέρους πλευρές)	Ν ερωτήσεων
<i>Ατομισμός/Εγωισμός & συναισθηματική αντιδραστικότητα</i>	23
Ατομισμός/Εγωισμός	14
Συναισθηματική αντιδραστικότητα	9
<i>Ευσυνειδησία</i>	19
Οργάνωση-κίνητρα	12
Επίδοση	7
<i>Πνευματική καλλιέργεια</i>	18
Ευφυΐα	10
Δεκτικότητα σε εμπειρίες	8
<i>Προσήνεια/Διαπροσωπική ευαισθησία</i>	22
Τάση για βοήθεια	10
Συναισθηματική ευαισθησία	4
Προσήνεια	8
<i>Εξωστρέφεια-εσωστρέφεια</i>	17
Κοινωνικότητα	6
Εξωστρέφεια	7
Εσωστρέφεια	4

Κλίμακα αξιολόγησης

Σχεδόν καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
.....1.....	.....2.....	.....3.....	.....4.....	.....5.....

Εξαρτημένη μεταβλητή της έρευνας

Προσωπικότητα των παιδιών

- πέντε γενικοί παράγοντες
  - δώδεκα επιμέρους πλευρές
-

Ανεξάρτητες μεταβλητές της έρευνας

Επίδραση χαρακτηριστικών του παιδιού

- φύλο
- σχολική επίδοση
- σειρά γέννησης

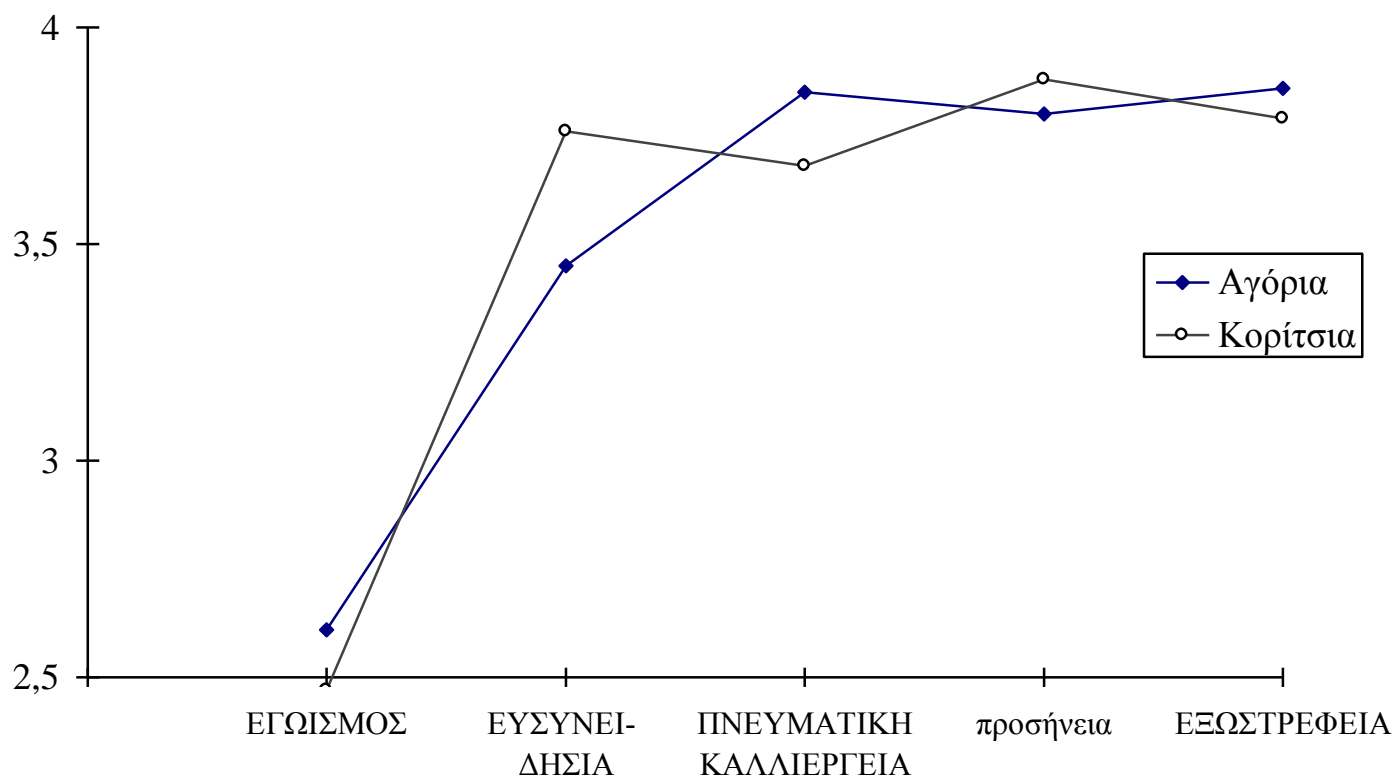
Επίδραση χαρακτηριστικών του γονέα

- φύλο
- μορφωτικό επίπεδο

Επίδραση χαρακτηριστικών της οικογένειας

- συναισθηματικοί δεσμοί
- αξίες

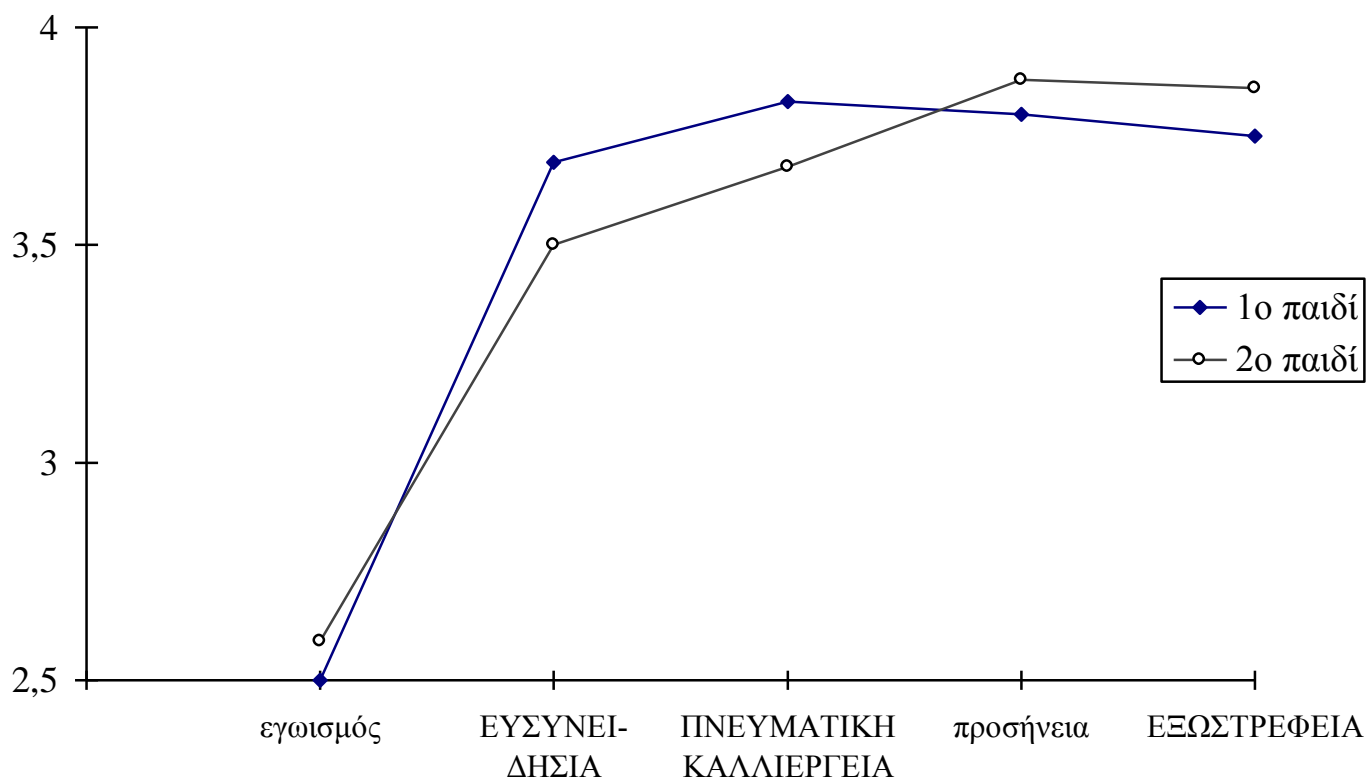
Μέσοι όροι των παραγόντων (και των επιμέρους πλευρών) του
Ε-ΔΙΠΡΟΠΕ ως προς το φύλο του παιδιού*

Επιμέρους πλευρές των παραγόντων	Αγόρια	Κορίτσια
Ατομισμός/Εγωισμός	2,67	2,57
Συναισθηματική αντιδραστικότητα	2,52	2,33
Οργάνωση-κίνητρα	3,39	3,63
Επίδοση	3,54	3,99
Ευφυΐα	4,06	3,88
Δεκτικότητα σε εμπειρίες	3,60	3,42
Τάση για βοήθεια	4,11	4,12
Συναισθηματική ευαισθησία	3,25	3,57
Προσήνεια	3,69	3,73
Κοινωνικότητα	3,84	3,68
Εξωστρέφεια	3,83	3,67
Εσωστρέφεια	3,95	3,99

* Τα κεφαλαία γράμματα (στο σχήμα) και τα έντονα στοιχεία (στον πίνακα) δηλώνουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές

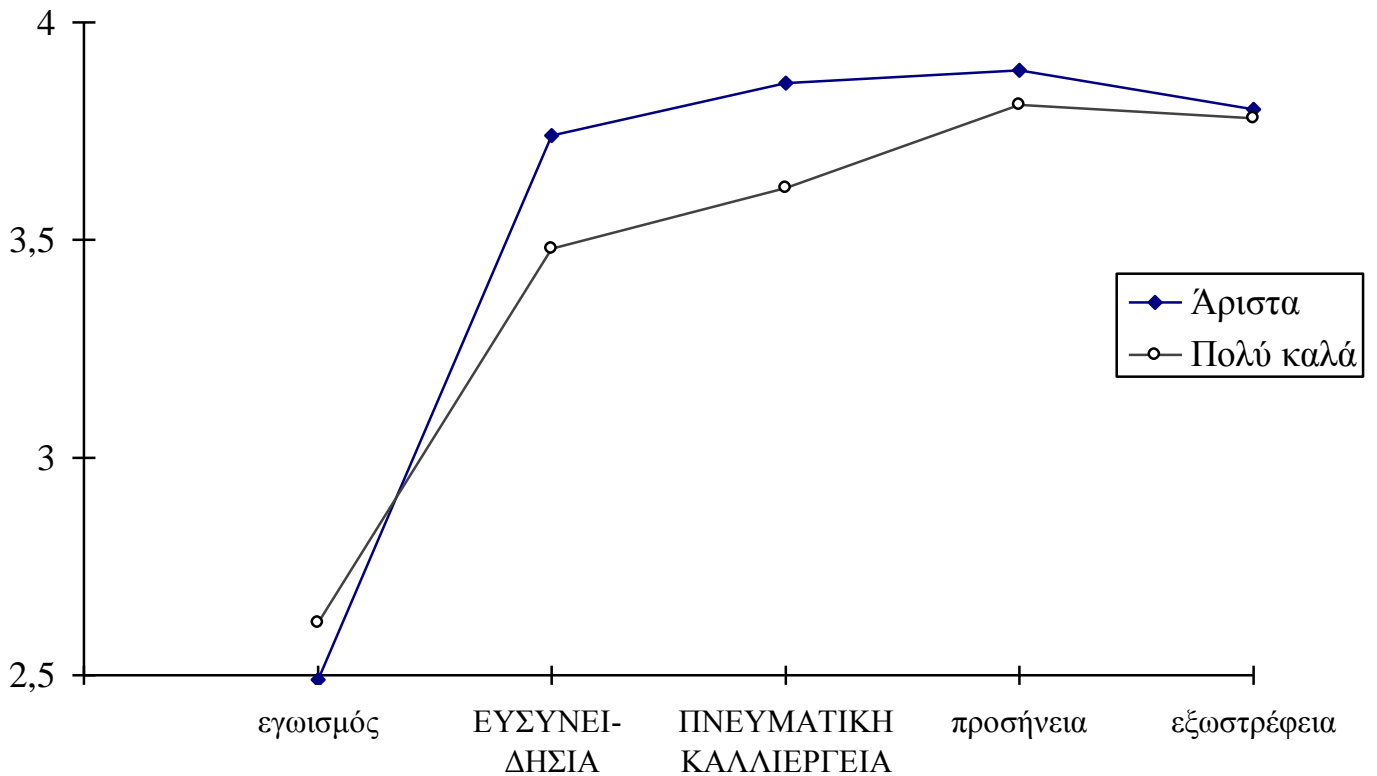
Μέσοι όροι των παραγόντων (και των επιμέρους πλευρών) του Ε-ΔΙΠΡΟΠΕ ως προς τη σειρά γέννησης του παιδιού*

Επιμέρους πλευρές των παραγόντων	1 ^ο παιδί	2 ^ο παιδί
Ατομισμός/Εγωισμός	2,59	2,65
Συναισθηματική αντιδραστικότητα	2,36	2,50
Οργάνωση-κίνητρα	3,58	3,43
Επίδοση	3,88	3,61
Ευφυΐα	4,04	3,87
Δεκτικότητα σε εμπειρίες	3,57	3,44
Τάση για βοήθεια	4,07	4,17
Συναισθηματική ευαισθησία	3,31	3,53
Προσήνεια	3,72	3,70
Κοινωνικότητα	3,68	3,83
Εξωστρέφεια	3,71	3,80
Εσωστρέφεια	3,93	4,02

* Τα κεφαλαία γράμματα (στο σχήμα) και τα έντονα στοιχεία (στον πίνακα) δηλώνουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές

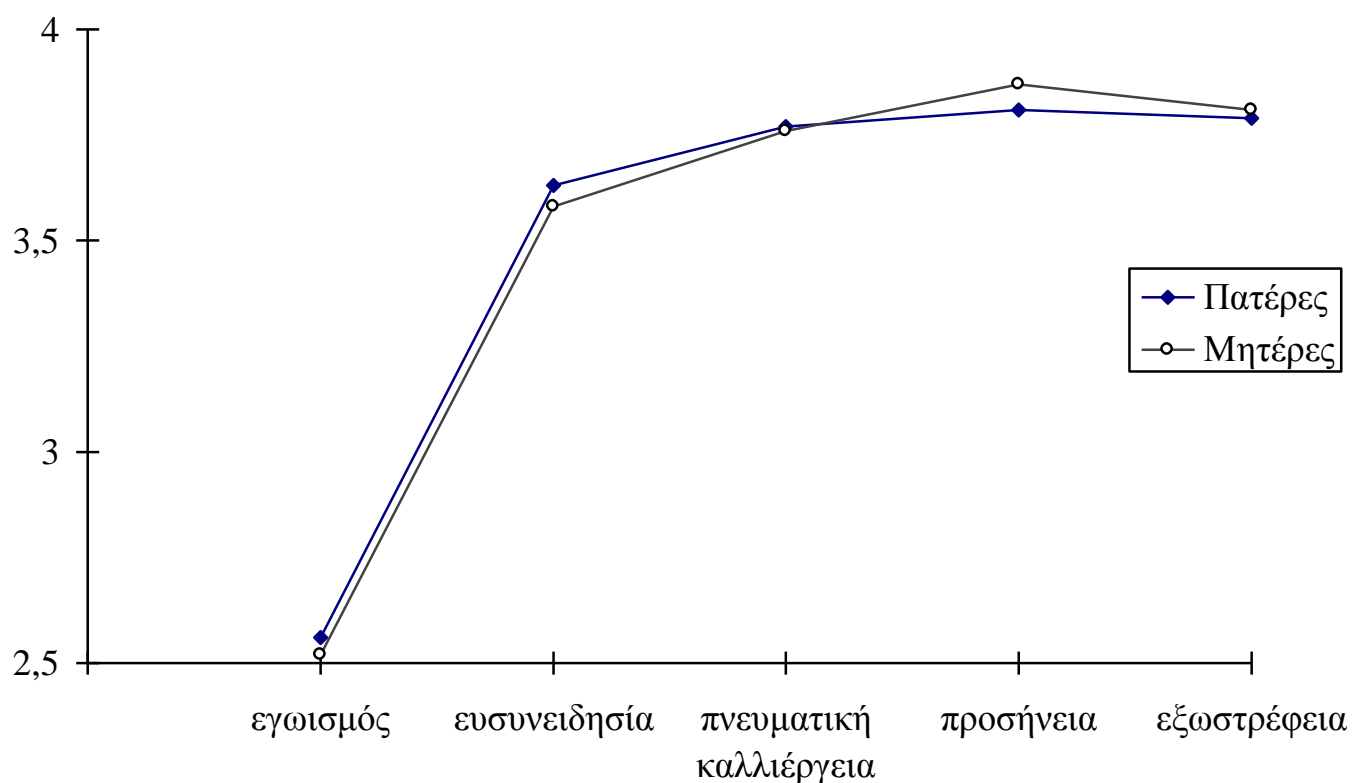
Μέσοι όροι των παραγόντων (και των επιμέρους πλευρών) του
Ε-ΔΠΡΟΠΕ ως προς τη σχολική επίδοση του παιδιού*

Επιμέρους πλευρές των παραγόντων	Άριστα	Πολύ καλά
Ατομισμός/Εγωισμός	2,59	2,68
Συναισθηματική αντιδραστικότητα	2,34	2,52
Οργάνωση-κίνητρα	3,63	3,41
Επίδοση	3,93	3,61
Ευφυΐα	4,07	3,81
Δεκτικότητα σε εμπειρίες	3,60	3,37
Τάση για βοήθεια	4,16	4,05
Συναισθηματική ευαισθησία	3,42	3,48
Προσήνεια	3,78	3,68
Κοινωνικότητα	3,76	3,65
Εξωστρέφεια	3,73	3,79
Εσωστρέφεια	3,97	4,02

* Τα κεφαλαία γράμματα (στο σχήμα) και τα έντονα στοιχεία (στον πίνακα) δηλώνουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές

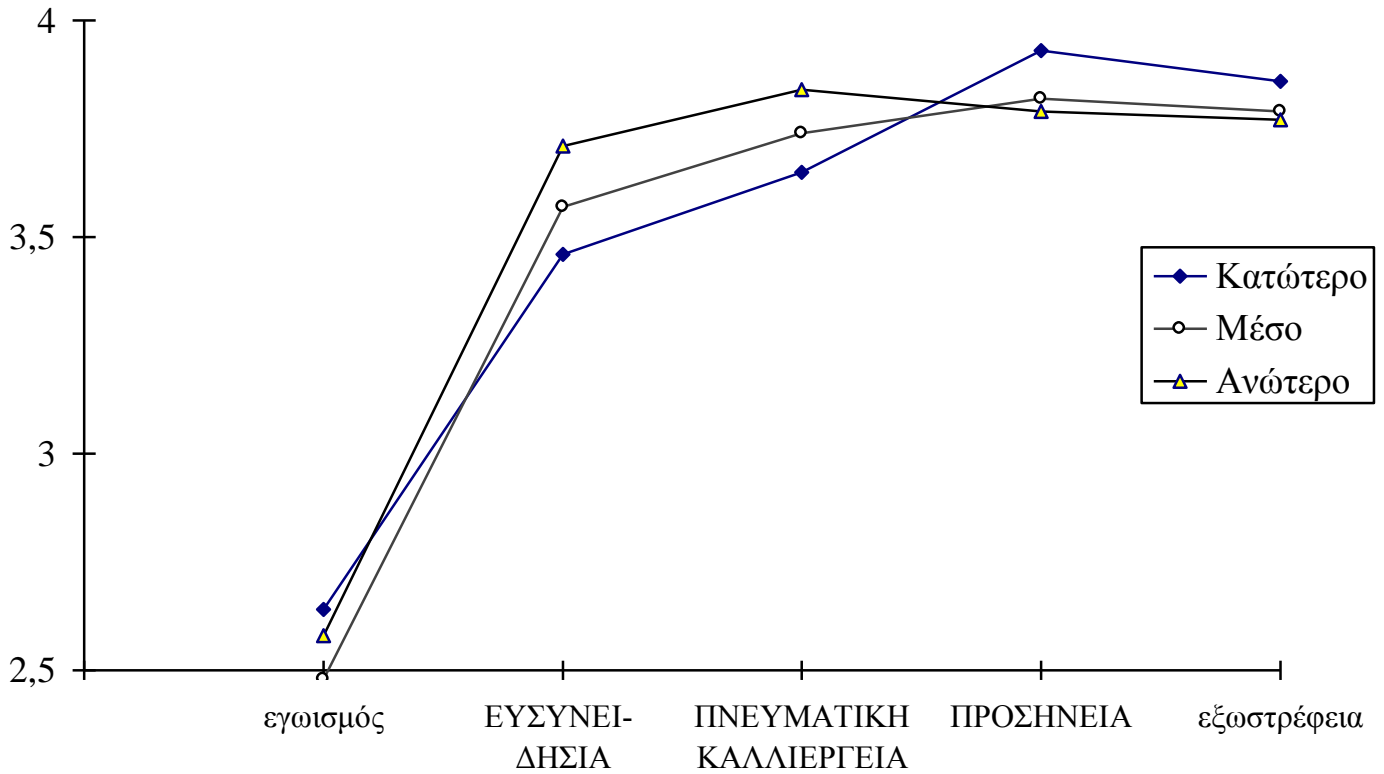
Μέσοι όροι των παραγόντων (και των επιμέρους πλευρών) του
Ε-ΔΙΠΡΟΠΕ ως προς το φύλο του γονέα*

Επιμέρους πλευρές των παραγόντων	Πατέρες	Μητέρες
Ατομισμός/Εγωισμός	2,65	2,59
Συναισθηματική αντιδραστικότητα	2,42	2,43
Οργάνωση-κίνητρα	3,55	3,48
Επίδοση	3,77	3,76
Ευφυΐα	3,95	3,98
Δεκτικότητα σε εμπειρίες	3,54	3,48
Τάση για βοήθεια	4,07	4,16
Συναισθηματική ευαισθησία	3,32	3,49
Προσήνεια	3,72	3,70
Κοινωνικότητα	3,76	3,76
Εξωστρέφεια	3,76	3,76
Εσωστρέφεια	3,94	4,00

* Τα έντονα στοιχεία στον πίνακα δηλώνουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές

Μέσοι όροι των παραγόντων (και των επιμέρους πλευρών) του Ε-ΔΠΡΟΠΕ ως προς το μορφωτικό επίπεδο του γονέα*

Επιμέρους πλευρές των παραγόντων	Κατώτερο	Μέσο	Ανώτερο
Ατομισμός/Εγωισμός	2,65	2,56	2,71
Συναισθηματική αντιδραστικότητα	2,63	2,37	2,38
Οργάνωση-κίνητρα	3,40	3,48	3,60
Επίδοση	3,55	3,73	3,89
Ευφυΐα	3,85	3,96	4,03
Δεκτικότητα σε εμπειρίες	3,40	3,48	3,62
Τάση για βοήθεια	4,19	4,08	4,08
Συναισθηματική ευαισθησία	3,64	3,36	3,33
Προσήνεια	3,77	3,71	3,65
Κοινωνικότητα	3,83	3,73	3,72
Εξωστρέφεια	3,82	3,74	3,72
Εσωστρέφεια	4,00	3,99	3,92

* Τα κεφαλαία γράμματα (στο σχήμα) και τα έντονα στοιχεία (στον πίνακα) δηλώνουν στατιστικώς σημαντικές διαφορές

Συνάφεια (Pearson r) των παραγόντων (και των επιμέρους πλευρών) του Ε-ΔΠΡΟΠΕ με τους συναισθηματικούς δεσμούς στην οικογένεια*

Παράγοντες	Συναισθηματικοί δεσμοί			Σύνολο
	Παιδιά → γονείς	Γονείς → παιδιά	Επικοινωνία	
<i>Εγωισμός-συναισθ/κή αντιδραστικότητα</i>	-0,27	-0,17	-0,13	-0,23
Ατομισμός/Εγωισμός	-0,24	-0,15	-0,11	-0,20
Συναισθηματική αντιδραστικότητα	-0,26	-0,14	-0,15	-0,22
<i>Ευσυνειδησία</i>	0,31	0,23	0,19	0,29
Οργάνωση-κίνητρα	0,34	0,26	0,22	0,32
Επίδοση	0,23	0,16	0,12	0,22
<i>Πνευματική καλλιέργεια</i>	0,31	0,32	0,28	0,35
Ευφυΐα	0,30	0,30	0,26	0,33
Δεκτικότητα σε εμπειρίες	0,28	0,30	0,26	0,32
<i>Προσήνεια/Διαπροσωπική ευαισθησία</i>	0,52	0,41	0,37	0,52
Τάση για βοήθεια	0,46	0,37	0,33	0,46
Συναισθηματική ευαισθησία	0,21	0,16	0,16	0,21
Προσήνεια	0,55	0,43	0,39	0,55
<i>Εξωστρέφεια-εσωστρέφεια</i>	0,26	0,22	0,24	0,28
Κοινωνικότητα	0,34	0,30	0,29	0,36
Εξωστρέφεια	0,18	0,16	0,18	0,20
Εσωστρέφεια	,	,	,	,

* τα έντονα στοιχεία δηλώνουν συνάφειες > 0,30

Συνάφεια (Pearson r) των παραγόντων (και των επιμέρους πλευρών)
του Ε-ΔΙΠΡΟΠΕ με το βαθμό συμφωνίας με τις
παραδοσιακές οικογενειακές αξίες

Παράγοντες	Παραδοσιακές οικογενειακές αξίες		
	?	Φιλότιμο	Ιεραρχικοί ρόλοι γονέων
<i>Εγωισμός-συναισθ/κή αντιδραστικότητα</i>	,	,	,
Ατομισμός/Εγωισμός	,	,	,
Συναισθηματική αντιδραστικότητα	,	,	,
<i>Ευσυνειδησία</i>	,	,	,
Οργάνωση-κίνητρα	,	,	,
Επίδοση	0,09	,	,
<i>Πνευματική καλλιέργεια</i>	,	,	0,11
Ευφυΐα	,	,	0,11
Δεκτικότητα σε εμπειρίες	,	0,11	0,09
<i>Προσήγεια/Διαπροσωπική ευαισθησία</i>	,	0,16	,
Τάση για βοήθεια	,	0,09	,
Συναισθηματική ευαισθησία	,	0,15	,
Προσήγεια	,	0,15	0,10
<i>Εξωστρέφεια-εσωστρέφεια</i>	,	,	,
Κοινωνικότητα	,	,	,
Εξωστρέφεια	,	,	,
Εσωστρέφεια	,	,	0,11

Χαρακτηριστικά του δείγματος

Κατανομή (απόλυτες συχνότητες) του δείγματος ως προς το φύλο του γονέα και το φύλο του παιδιού

	Αγόρια	Κορίτσια	Σύνολο
Πατέρες	133 / 70	133 / 68	266 / 138
Μητέρες	144 / 82	152 / 86	296 / 168
Σύνολο	277 / 152	285 / 154	562 / 306

Οι εκθέτες δηλώνουν τον αριθμό των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν, τα οποία αντιστοιχούν με τον αριθμό των γονέων του δείγματος. Οι δείκτες δηλώνουν τον πραγματικό αριθμό των παιδιών που αξιολογήθηκαν, αφού αφαιρέθηκαν οι διπλές αξιολογήσεις (256 παιδιά αξιολογήθηκαν και από τους δύο γονείς)

Κατανομή (απόλυτες συχνότητες) του μορφωτικού επιπέδου των γονέων του δείγματος ως προς το φύλο

	Δημοτικό	Γυμνάσιο	Λύκειο	ΤΕΙ	ΑΕΙ
Πατέρες	31	23	66	33	105
Μητέρες	28	41	92	34	94
Σύνολο	59	64	158	67	199